

**LATVIJAS NACIONĀLĀ ARHĪVA
2019. GADA
PUBLISKAIS PĀRSKATS**

Rīga 2020

Saturs

1. Pamatinformācija	3
1.1. Latvijas Nacionālā arhīva juridiskais statuss	3
1.2. Latvijas Nacionālā arhīva darbības mērķis un funkcijas	3
1.3. Ārējo normatīvo aktu izstrāde	4
2. Latvijas Nacionālā arhīva darbības rezultāti un sniegtie publiskie pakalpojumi .	6
2.1. Institūciju dokumentu un arhīvu pārvaldības uzraudzība un kontrole	6
2.2. Dokumentu pieejamība.....	9
2.3. Lasītavu pakalpojumi	10
2.4. Pieprasījumu izpilde.....	11
2.5. Dokumentu popularizēšana un komunikācija ar sabiedrību	12
2.6. Dokumentu saglabāšana	19
2.7. Dalība zinātniskajās konferencēs.....	21
2.8. Projekti	22
3. Starptautiskā sadarbība.....	24
4. Sadarbība ar nevalstisko sektoru.....	25
5. Personāls.....	25
6. Finanšu resursi	27
7. Latvijas Nacionālā arhīva darbības prioritātes 2020. gadam	27

1. Pamatinformācija

1.1. Latvijas Nacionālā arhīva juridiskais statuss

Latvijas Nacionālais arhīvs (turpmāk LNA) ir kultūras ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas īsteno valsts politiku dokumentu un arhīvu pārvaldības jomā.

LNA sastāvā ir funkcionālas un teritoriālas struktūrvienības, kuru darbība aptver visu Latvijas teritoriju.

LNA uzdevumu izpildi veic šādas struktūrvienības:

- Personāla vadības nodaļa;
- Finanšu plānošanas un grāmatvedības uzskaites nodaļa;
- Attīstības plānošanas nodaļa;
- Izziņu un dokumentu izmantošanas nodaļa;
- Informācijas tehnoloģiju nodaļa;
- Tehniskā nodrošinājuma nodaļa;
- Arhīvu inspekcija;
- Institūciju dokumentu un arhīvu pārvaldības departaments (IDAPD);
- Dokumentu preventīvās saglabāšanas departaments (DPSD);
- Latvijas Valsts vēstures arhīvs (LVVA);
- Latvijas Valsts arhīvs (LVA);
- Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīvs (LVKFFDA);
- Personāla dokumentu valsts arhīvs (PDVA);
- Latvijas Nacionālā arhīva bibliotēka;
- Alūksnes zonālais valsts arhīvs (Alūksnes ZVA);
- Cēsu zonālais valsts arhīvs (Cēsu ZVA);
- Daugavpils zonālais valsts arhīvs (Daugavpils ZVA);
- Jēkabpils zonālais valsts arhīvs (Jēkabpils ZVA);
- Jelgavas zonālais valsts arhīvs (Jelgavas ZVA);
- Liepājas zonālais valsts arhīvs (Liepājas ZVA);
- Rēzeknes zonālais valsts arhīvs (Rēzeknes ZVA);
- Siguldas zonālais valsts arhīvs (Siguldas ZVA);
- Tukuma zonālais valsts arhīvs (Tukuma ZVA);
- Valmieras zonālais valsts arhīvs (Valmieras ZVA);
- Ventspils zonālais valsts arhīvs (Ventspils ZVA).

1.2. Latvijas Nacionālā arhīva darbības mērķis un funkcijas

LNA darbības virsmērķis ir sekmēt sabiedrības dzīves kvalitātes uzlabošanu, valsts un pašvaldību institūciju operatīvu darbību, uz zināšanām balstītu industriju attīstību, mērķtiecīgi uzkrājot un saglabājot nacionālo dokumentāro mantojumu (turpmāk NDM) un nodrošinot tā pieejamību un izmantošanu visas sabiedrības interesēs.

LNA funkcijas

1. Uzkrāt Latvijā un ārpus Latvijas radītus dokumentus ar arhīvisku vērtību.
2. Nodrošināt LNA glabāto dokumentu pieejamību, veicot to izvērtēšanu, aprakstīšanu un uzzīņu sistēmu veidošanu.
3. Pieņemt glabāšanā un saglabāt LNA uzkrātos dokumentus ar arhīvisku vērtību, veidot nodrošinājuma kopiju un izmantošanas kopiju fondu.
4. Nodrošināt arhīva dokumentu pieejamību un izmantošanu, popularizēšanu un sabiedrības informēšanu, izsniegt arhīva izziņas, apliecinātas dokumentu kopijas, izrakstus un norakstus.

5. Izvērtēt dokumentus Arhīvu likumā noteiktajā kārtībā.
6. Uzraudzīt dokumentu pārvaldības kārtības ievērošanu institūcijās un – Arhīvu likumā noteiktajos gadījumos – akreditētos privātos arhīvos, sniedzot metodisko palīdzību dokumentu un arhīvu pārvaldības jomā.
7. Veikt pārbaudes institūcijās dokumentu un arhīvu pārvaldības jomā un – Arhīvu likumā noteiktajos gadījumos – akreditētos privātos arhīvos dokumentu pārvaldības un NDM saglabāšanas, pieejamības un izmantošanas jautājumos, izskatīt administratīvo pārkāpumu lietas un uzlikt administratīvos sodus.
8. Akreditēt privātus arhīvus.
9. Veikt pētījumus un metodisko darbu dokumentu un arhīvu pārvaldības jomā.
10. Izsniegt rakstveida licences to LNA uzkrāto dokumentu izmantošanai, kuru autortiesības vai blakustiesības pieder valstij.
11. Izveidot un uzturēt nepieciešamās informācijas sistēmas LNA funkciju veikšanai.

LNA galvenie uzdevumi 2019. gadam bija šādi:

- nodrošināt NDM pieejamību digitālajā vidē, veidojot tiešsaistē pieejamu uzzīņu sistēmu un virtuālo lasītavu;
- pilnveidot arhīva sadarbību ar institūcijām elektroniskajā vidē un nodrošināt elektronisko dokumentu pieņemšanu valsts glabāšanā;
- piedalīties ERAF projekta “Kultūras mantojuma saturs digitalizācija” īstenošanā;
- pilnveidot klientu apkalpošanas procedūras;
- popularizēt arhīva vērtības LNA simtgades gadā.

1.3. Ārējo normatīvo aktu izstrāde

2019. gadā LNA nodrošināja pārstāvību likumprojekta “Grozījumi Arhīvu likumā” (Nr. 119/Lp13) pieņemšanas procesā Saeimā. Likums “Grozījumi Arhīvu likumā” pieņemts 2019. gada 3. oktobrī un publicēts oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” 2019. gada 18. oktobrī. Arhīva likuma grozījumi atbilstoši Administratīvās atbildības likumam Arhīvu likumā iekļauj normas par administratīvo atbildību par dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumu pārkāpumiem un dokumentu izmantošanas pārkāpumiem arhīvu lasītavās, kā arī LNA kompetenci administratīvo pārkāpuma lietu izskatīšanā. Likums stājas spēkā 2020. gada 1. jūlijā.

2019. gadā turpināts darbs ar LNA izstrādāto likumprojektu “Grozījumi Arhīvu likumā” (Nr. 366/Lp13), kas paredz nacionālo normatīvo aktu līmenī saskaņot prasības par fizisko personu datu apstrādi nacionālā dokumentārā mantojuma dokumentos atbilstoši Vispārīgās datu aizsardzības regulas un Fizisko personu datu apstrādes likuma prasībām, līdzsvarojot sabiedrības intereses izmantot nacionālā dokumentārā mantojuma dokumentus ar datu subjekta tiesībām uz datu aizsardzību. Likumprojekts izskatīts Latvijas Republikas Saeimā 1. lasījumā, uz likumprojekta 2. lasījumu sagatavoti priekšlikumi tā papildināšanai.

2019. gadā izveidotā LNA darba grupa aktīvi sākusi darbu grozījumu izstrādei uz Arhīvu likuma pamata izdotajos Ministru kabineta noteikumos. Plānotie grozījumi ir saistīti ar likumprojektu “Grozījumi Arhīvu likumā” (Nr. 366/Lp13), to mērķis ir vienkāršot prasības dokumentu un arhīvu pārvaldībā atbilstoši Arhīvu likumā plānotajiem grozījumiem.

2019. gadā izstrādāts noteikumu projekts “Grozījumi Ministru kabineta 2018. gada 13. novembra noteikumos Nr. 690 “Noteikumi par personas darba vai dienesta gaitu un izglītību apliecinošiem dokumentiem, kuriem ir arhīviska vērtība, un to glabāšanas termiņiem”” (VSS-96). Grozījumu mērķis bija samazināt esošo personāla dokumentu glabāšanas termiņus. Tā kā saskaņojošās puses nespēja vienoties par darba attiecību dokumentu glabāšanas termiņiem, grozījumi diemžēl netika pieņemti.

Sniegti atzinumi, iebildumi un priekšlikumi par citu institūciju izstrādātajiem normatīvajiem aktiem:

- Par likumprojektu “Grozījumi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā” (Nr. 417/Lp13).

- Par likumprojektu “Grozījumi Elektronisko dokumentu likumā” (VSS-348).

- Par likumprojektu “Par Eiropas Padomes Konvenciju par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar kultūras vērtībām” (VSS-1275) Tieslietu ministrijas darba grupai, lai nodrošinātu normatīvā regulējuma atbilstību 2017. gada 19. maija Eiropas Padomes Konvencijai par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar kultūras vērtībām.

- Par likumprojektu “Grozījumi Krimināllikumā” (VSS-1276) Tieslietu ministrijas darba grupai, lai nodrošinātu normatīvā regulējuma atbilstību 2017. gada 19. maija Eiropas Padomes Konvencijai par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar kultūras vērtībām.

- Par likumprojektu “Par fizisko personu datu apstrādi kriminālprocesā un administratīvā pārkāpuma procesā” (Nr. 298/Lp13).

- Par likumprojektu “Grozījumi likumā “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” (Nr. 288/Lp13).

- Par Tieslietu ministrijas precizēto Ministru kabineta noteikumu projektu “Administratīvā pārkāpuma procesā radušos procesuālo izdevumu segšanas noteikumi” (VSS-268).

- Par noteikumu projektu “Grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 4. aprīļa noteikumos Nr. 265 “Medicīnisko dokumentu lietvedības kārtība”” (VSS-205; TA-1184), kā rezultātā tika samazināti medicīnisko dokumentu glabāšanas termiņi un vienkāršota dokumentu iznīcināšanas kārtība.

- Par Informatīvā ziņojuma projektu “Par Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādņu 2016.–2020. gadam un to īstenošanas plāna īstenošanas starpposma novērtējumu par laikposmu no 2016. gada līdz 2017. gadam” (VSS-723).

- Par informatīvā ziņojuma projektu “Par valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Meliorprojekts” arhīva oriģināldokumentu digitalizācijas nepieciešamību un glabāšanas izmaksu izvērtējumu” (VSS-486).

- Par Valsts kancelejas Vadlīnijām trauksmes cēlēju ziņojumu izskatīšanas valsts pārvaldes institūcijās projektu (pieņemts 2020. gada 4. februārī).

- Par Tieslietu ministrijas Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas vadlīniju projektu.

2. Latvijas Nacionālā arhīva darbības rezultāti un sniegtie publiskie pakalpojumi

LNA darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji

1. tabula

Politikas rezultāti	Rādītāji	Izpilde
Apmierināta sabiedrības prasība pēc kvalitatīviem valsts arhīvu pakalpojumiem un to pieejamība sabiedrībai	Sabiedrības apmierinātības līmenis ar LNA sniegtajiem pakalpojumiem	93 %
	Apmeklējumu skaits	37 tūkst.
	Izmantoto glabājamo vienību skaits	124,2 tūkst.
<i>Darbības rezultāti</i>		
Sabiedrībai pieejamais kultūras mantojums	LNA glabājamo vienību skaita pieaugums	160 tūkst.
	LNA uzraudzībā esošo institūciju skaits	3,7 tūkst.
	Restaurēto kultūras mantojuma vienību skaits LNA	3,8 tūkst.
	Izsniegto izziņu skaits	18 tūkst.

2.1. Institūciju dokumentu un arhīvu pārvaldības uzraudzība un kontrole

Pārskata periodā LNA uzskaitē bija 3,7 tūkst. valsts institūciju un to teritoriālo struktūrvienību, pašvaldību un to institūciju, kapitālsabiedrību un nevalstisko organizāciju.

Lai nodrošinātu NDM papildināšanu, tika veikta institūciju dokumentu izvērtēšana, lietu nomenklatūru saskaņošana, uzraudzīta un vadīta dokumentu aprakstīšana, sniegta metodiskā palīdzība dokumentu un arhīvu pārvaldībā.

Pārskata gadā sniegti 9 tūkst. konsultāciju institūcijām par dokumentu aprakstīšanas jautājumiem, par lietu nomenklatūru sastādīšanu, dokumentu glabāšanas termiņu noteikšanu un dokumentu izvērtēšanu, novadīti 25 semināri par Arhīva likumā un Ministru kabineta 06.11.2012. noteikumos Nr. 748 "Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi" noteikto normu skaidrojumiem, par institūciju arhīva pases sastādīšanu un citiem aktuāliem jautājumiem institūciju dokumentu un arhīvu pārvaldībā.

Institūciju dokumentu un arhīvu pārvaldības uzraudzības darbu joprojām ietekmēja reformas valsts pārvaldē, institūciju reorganizēšana, likvidācija, apvienošana, kā rezultātā mainījās arhīva uzraugāmo institūciju skaits. No kopējā institūciju un profesionālo darbību veicošo fizisko personu skaita, kuras dokumentus nodevušas pastāvīgā valsts glabāšanā LNA, 46,8 % bija likvidētās, reorganizētās valsts un pašvaldību institūcijas un likvidētie privāto tiesību subjekti.

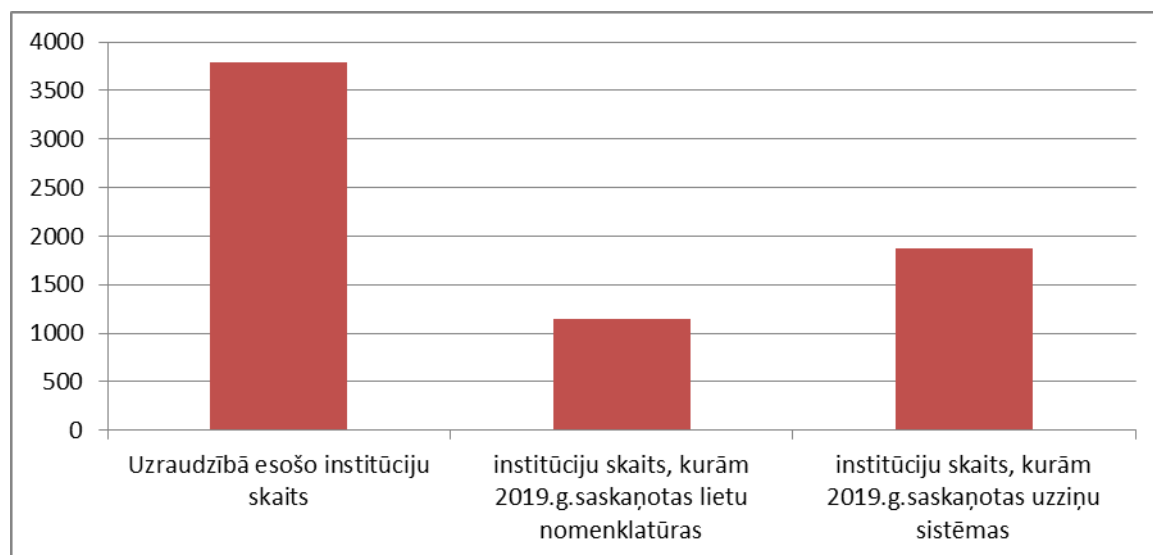
LNA 2019. gadā atbilstoši plānotajam arhīva glabāšanā pieņēma:

- līdz 2004. gadam radītās pastāvīgi glabājamās lietas no institūcijām, kurās LNA uzrauga dokumentu pārvaldības kārtības ievērošanu;
- likvidēto privāto tiesību juridisko personu pastāvīgi un ilgstoši glabājamās lietas (par maksu).

Pastāvīgā valsts glabāšanā LNA pieņemti teksta dokumenti, kā arī kino, video, foto un skaņas dokumenti dažādās vidēs un nesējos. Palielinājusies elektronisko dokumentu pieņemšana valsts glabāšanā un institūciju skaits, kuras nodod elektroniskos dokumentus. 2019. gadā tika pieņemti 2,5 tūkst. glabājamo vienību no 20 iestādēm.

Atviegojot administratīvo slogu, esam atteikušies no koleģiālas lēmumu pieņemšanas par vairāku institūciju iesniegto dokumentu grupu saskaņošanu. No 2019. gada 15. aprīļa lēmumus par lietu nomenklatūru, uzziņu sistēmu un dokumentu iznīcināšanas aktu saskaņošanu var pieņemt Institūciju dokumentu un arhīvu pārvaldības departamenta direktors vai attiecīgā zonālā valsts arhīva direktors vienpersoniski vai arī iesaistot vienu vai divus darbiniekus atkarībā no darba apjoma.

Sarežģītu dokumentu un arhīvu pārvaldības jautājumu risināšanai LNA darbojas Dokumentu un arhīvu pārvaldības ekspertu komisija ar apakškomisijām LNA struktūrvienībās – valsts arhīvos un zonālajos valsts arhīvos. 2019. gadā notikušas 13 LNA Dokumentu un arhīvu pārvaldības ekspertu komisijas sēdes. Sēdēs tika izskatītas trīs institūciju lietu paraugnomenklatūras, to skaitā divas saskaņotās: Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta padotībā esošo izglītības iestāžu lietu paraugnomenklatūra un Būvniecības informācijas sistēmas lietu paraugnomenklatūra. Skatīts jautājums par ilgtermiņā glabājamo medicīnisko dokumentu uzskaiti ārstniecības iestādēs, un ir atļauts vienkāršot iestāžu ilgtermiņā glabājamo medicīnisko dokumentu aprakstīšanu. Pieņemti lēmumi par noteikto dokumentu grupu glabāšanas termiņiem (sarakstes dokumenti, atsevišķi Patentu valdes dokumenti u. c.) u. tml.

1. att. Institūciju dokumentu saskaņošana

Kopumā saskaņotas 1148 institūciju (31 % no uzskaitē esošajām) lietu nomenklatūras, 1880 institūciju (50,8 % no uzskaitē esošajām) uzziņu sistēmas, akceptēta 2 milj. 170,6 tūkst. glabājamo vienību, kurām beidzies glabāšanas termiņš, iznīcināšana.

Lai samazinātu administratīvo slogu, 2019. gadā LNA darbinieki strādāja pie Veselības ministrijas sagatavotajiem grozījumiem Ministru kabineta 04.04.2006. noteikumos Nr. 265 "Medicīnisko dokumentu lietvedības kārtība", samazinot medicīnisko dokumentu glabāšanas termiņus un vienkāršojot iznīcināšanas kārtību.

Institūciju un privāto tiesību juridisko personu arhīva dokumentu sagatavošana glabāšanai

Viens no LNA sniegtajiem maksas pakalpojumiem ir institūcijas un privātās juridiskās personas arhīva dokumentu sagatavošana glabāšanai, kas ietver to izvērtēšanu, sakārtošanu, aprakstīšanu un citas darbības saskaņā ar līgumu pēc nepieciešamības. Šo pakalpojumu LNA sniedza galvenokārt valsts un pašvaldību institūcijām, to skaitā likvidācijas un reorganizācijas procesā esošajām, kam atbilstoši Arhīvu likuma 7. pantam dokumenti jānodod glabāšanai LNA. 2019. gadā šis pakalpojums sniegts 421 institūcijai, aprakstītas 19 969 lietas.

Dokumentu pieņemšana valsts glabāšanā

Institūciju dokumentu un arhīvu pārvaldības kārtības pārbaudes

Institūciju dokumentu un arhīvu pārvaldības kārtības nodrošināšanas pārbaudes prioritāri tika veiktas institūcijās, kurās ilgstoši nav bijusi dokumentu glabāšanas termiņu saskaņošana ar LNA un kuras ir ilgstoši atpalikušas pastāvīgi un ilgstoši glabājamo dokumentu sakārtošanā.

Tematiskās pārbaudes tika veiktas veselības nozares institūcijās un institūcijās, par kurām LNA saņemti fizisko vai juridisko personu iesniegumi (sūdzības) par iespējamiem dokumentu un arhīva pārvaldības kārtības pārkāpumiem, ārkārtas gadījumos pēc LNA vadības norādījumiem, kā arī kontroles pārbaudes gadījumos, kad nav savlaicīgi veikta Arhīvu inspekcijas norādījumu izpilde un nav pagarināts to izpildes termiņš.

2019. gadā Arhīvu inspekcija veica 442 pārbaudes, to skaitā 431 pārbaudi par dokumentu un arhīvu pārvaldības kārtības nodrošināšanu, četras tematiskās pārbaudes un septiņas kontroles pārbaudes. No pārbaudītajām institūcijām normatīvajos aktos noteiktās dokumentu un arhīva pārvaldības prasības pilnībā bija izpildītas 35 (8 %) institūcijās.

2019. gadā Arhīvu inspekcija uzsāka 37 administratīvā pārkāpuma lietvedības par dokumentu un arhīva pārvaldības kārtības pārkāpumiem institūcijās. Administratīvā pārkāpuma lietvedības ierosinātas par arhīviski vērtīgu dokumentu nozaudēšanu un par dokumentu iznīcināšanu bez saskaņošanas ar LNA. Par minētajiem pārkāpumiem 18 personas sauktas pie administratīvās atbildības, piemērojot nodarījumiem atbilstošus administratīvos sodus (trīs naudas sodi un 15 brīdinājumi), 21 lietvedība izbeigta (pārkāpums atzīts par maznozīmīgu), divas lietvedības tiek turpinātas.

Institūciju dokumentu un arhīvu pārvaldībā biežāk konstatētās neatbilstības normatīvo aktu prasībām ir šādas:

- nav noteikta dokumentu un arhīva pārvaldības kārtība, nav norīkoti par dokumentu un arhīvu pārvaldību atbildīgie darbinieki;
- netiek veikta darbinieku rīcībā esošo dokumentu nodošana un pieņemšana, mainoties institūcijas personālam;
- netiek veiktas lietu esības pārbaudes normatīvajos aktos noteiktajos termiņos un gadījumos;
- netiek ievērots periodiskums dokumentu klasifikācijas shēmu, dokumentu glabāšanas termiņu un uzziņu sistēmu saskaņošanā ar LNA;
- nozaudēti arhīviski vērtīgi dokumenti.

Minētās problēmas institūciju dokumentu un arhīvu pārvaldībā var kļūt par cēloni arhīviski vērtīgu dokumentu zudumiem vai to prettiesiskai iznīcināšanai bez saskaņošanas ar LNA, tāpēc pārbaūžu gaitā atklāto trūkumu novēršanai institūcijām bija izvirzīti konkrēti priekšlikumi un to izpildes termiņi, regulāri tika pārbaudīta izvirzīto norādījumu izpilde.

2019. gadā Arhīvu inspekcija izskatīja trīs iesniegumus: divus par iespējamiem normatīvo aktu pārkāpumiem institūcijās un vienu par LNA Latvijas Valsts vēstures arhīva sagatavoto ģealoģisko pētījumu.

2.2. Dokumentu pieejamība

Arhīvu likums nosaka, ka viena no LNA funkcijām ir nodrošināt glabāto dokumentu pieejamību, veicot to izvērtēšanu, aprakstīšanu un uzziņu sistēmu veidošanu.

Dokumentu aprakstīšana, uzziņu sistēmu pilnveidošana

Lai nodrošinātu LNA esošo dokumentu pilnvērtīgu izmantošanu un samazinātu to dokumentu skaitu, kuriem vēl nav izveidota uzziņu sistēma, 2019. gadā aktīvi veikta dokumentu aprakstīšana Siguldas ZVA, LVKFFDA, LVVA, LVA un PDVA. Aprakstīšanas rezultātā sabiedrībai papildus kļuva pieejami 17,1 tūkst. glabājamo vienību.

Tika veikta likvidēto privāto tiesību juridisko personu un no institūcijām pieņemto īslaicīgi glabājamo dokumentu, kuriem beidzies glabāšanas termiņš, atlase un sagatavošana iznīcināšanai, atbrīvojot plauktus pastāvīgi glabājamo dokumentu pieņemšanai.

2019. gadā tika veikta jaunpieņemto dokumentu atkārtota izvērtēšana 539 fondiem, atlasot iznīcināšanai 6101 glabājamo vienību.

2019. gadā LVVA tika turpināta Latvijas Republikas sūtniecības Londonā arhīva dokumentu aprakstīšana un uzsākta no Tieslietu ministrijas Dzimtsarakstu departamenta pieņemto baznīcas grāmatu apstrāde. PDVA veikta Rīgas un Jūrmalas aptieku fondu sakārtošana un aprakstīšana. LVA pārsvarā turpināta personu fondu dokumentu sakārtošana, pabeidzot aprakstīšanu 11 fondiem, turpināta arī Latvijas Republikas Satversmes aizsardzības biroja dokumentu aprakstīšana un pabeigta Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Valsts uzņēmuma "Rīgas dokumentālo filmu studija" dokumentu izvērtēšana un aprakstīšana. LVKFFDA veikta Latvijas Valsts prezidenta kancelejas audiovizuālo, foto un skaņas dokumentu aprakstīšana, uzsākta Latvijas Republikas Saeimas fotodokumentu kolekcijas aprakstīšana.

Līdztekus arhīva dokumentu aprakstu veidošanai valsts arhīvi iespēju robežās nodarbojas arī ar esošo arhīva uzziņu sistēmas elementu pilnveidošanu un pārstrādi.

Pārskata periodā LNA turpināta Vienotajā valsts arhīvu informācijas sistēmā (turpmāk VVAIS) migrēto datu pārbaude – arhīva fondu nosaukumu, apjomu, datējumu, atslēgas vārdu un meklēšanas līdzekļu precizēšana, uzskaites sarakstu veidošana, glabājamo vienību ģenerēšana, glabātavu datu precizēšana, kā arī pēdējos gados pieņemto arhīva fondu ievadīšana VVAIS un fondu aprakstu izveide.

Turpināta datubāzes par Latvijas pilsoņiem, kas Otrā pasaules kara rezultātā nonākuši emigrācijā, veidošana un Pirmā pasaules kara bēgļu personu reģistra veidošana.

2019. gadā veikta izmantotāko arhīva fondu lietu līmeņa aprakstu ievade VVAIS, lietu līmeņa aprakstu ievade VVAIS aprakstu pārstrādes, pilnveidošanas un tulkošanas procesā, lietu līmeņa aprakstu ievade VVAIS fondiem, kas tiek gatavoti digitalizācijai. Darba rezultātā VVAIS ievadīti 119 tūkst. lietu līmeņa apraksti 1519 fondiem.

Arhīvu pieejamība digitālā vidē

Pieaugot sabiedrības pieprasījumam pēc mūsdienīgiem arhīvu meklēšanas līdzekļiem, arhīvi arvien vairāk pievēršas arhīva dokumentu un to aprakstu digitalizācijai, datubāžu un elektronisko reģistru veidošanai.

Centrālajā fondu reģistrā LNA mājaslapā ir nodrošināta informācijas meklēšana par visiem LNA glabāšanā esošajiem fondiem un uzsākts darbs pie meklētāja izstrādes.

2019. gadā vietnē “Raduraksti” reģistrēti 313,5 tūkst. vietnes apmeklējumi no 118 valstu interesentiem.

No 2018. gada 20. decembra ir pieejama tīmekļa vietne, kurā saskaņā ar likumu “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” ir publicēti LPSR VDK un ar tās darbību saistītie dokumenti. Sk. 2.8. sadaļu “Projekti”.

2019. gadā LVKFFDA turpināja 2017. gadā ar Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu uzsāktu projektu “Multimediāla vietne Redzi, dzirdi Latviju! Latvijas vēsture filmās, fotogrāfijās un skaņas ierakstos”, attīstot un papildinot izveidoto interneta vietni www.redzidzirdilatviju.lv, kas sniedz iespēju attālināti meklēt un iepazīties ar informāciju no LVKFFDA dokumentu datubāzēm. Sk. 2.8. sadaļu “Projekti”.

2019. gadā LVA izveidojis digitālo katalogu “Pasaules latviešu dokumenti Latvijā”. Internetā pieejamā datubāzē apkopotas ziņas par LVA, kā arī Latvijas muzejos un bibliotēkās uzkrātajiem diasporas dokumentiem. Sk. 2.8. sadaļu “Projekti”.

2.3. Lasītavu pakalpojumi

LNA lasītavās ir 176 darbavietas, no tām tikai 24 ir aprīkotas ar datoru.

No 2019. gada maija ir nodrošināta Valsts drošības komitejas dokumentu izmantošana jaunizveidotajā Skandu ielas lasītavā atbilstoši likumam “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu”.

Ikvienai personai ir pieejamas arhīva darbinieku bezmaksas konsultācijas, informācija no datubāzēm, arhīva dokumentu uzzīņu sistēma, dokumentu oriģināli vai tos aizstājošas kopijas, LNA izdevumi un uzzīņu krājumi.

Vietnes www.redzidzirdilatviju.lv lietotājiem ir brīva pieeja LVKFFDA audiovizuālo dokumentu, fotodokumentu un skaņas dokumentu datubāžu informācijai, bet no LNA lasītavām ir pieeja pilnīgi visiem dokumentiem, to skaitā ar autortiesībām aizsargātiem darbiem.

LNA lasītavu pakalpojumus 2019. gadā izmantoja 2057 personas, kuras lasītavas apmeklēja 12,7 tūkst. reižu un pētījumos izmantoja 124,2 tūkst. glabājamo vienību. Joprojām saglabājas ārvalstu pētnieku (gandrīz 13 % kopskaita) no ASV, Igaunijas, Krievijas Federācijas, Lielbritānijas, Lietuvas, Polijas, Somijas, Vācijas un Zviedrijas interese par LNA uzkrātajiem dokumentiem, apliecinot to nozīmi starptautiskajos pētījumos. Dokumentu izsniegšana lasītavās tika nodrošināta vidēji stundas laikā. Izņēmums bija LVVA lasītavas, kur ir nepieciešamas līdz trim dienām, lai glabājamās vienības sagatavotu izsniegšanai.

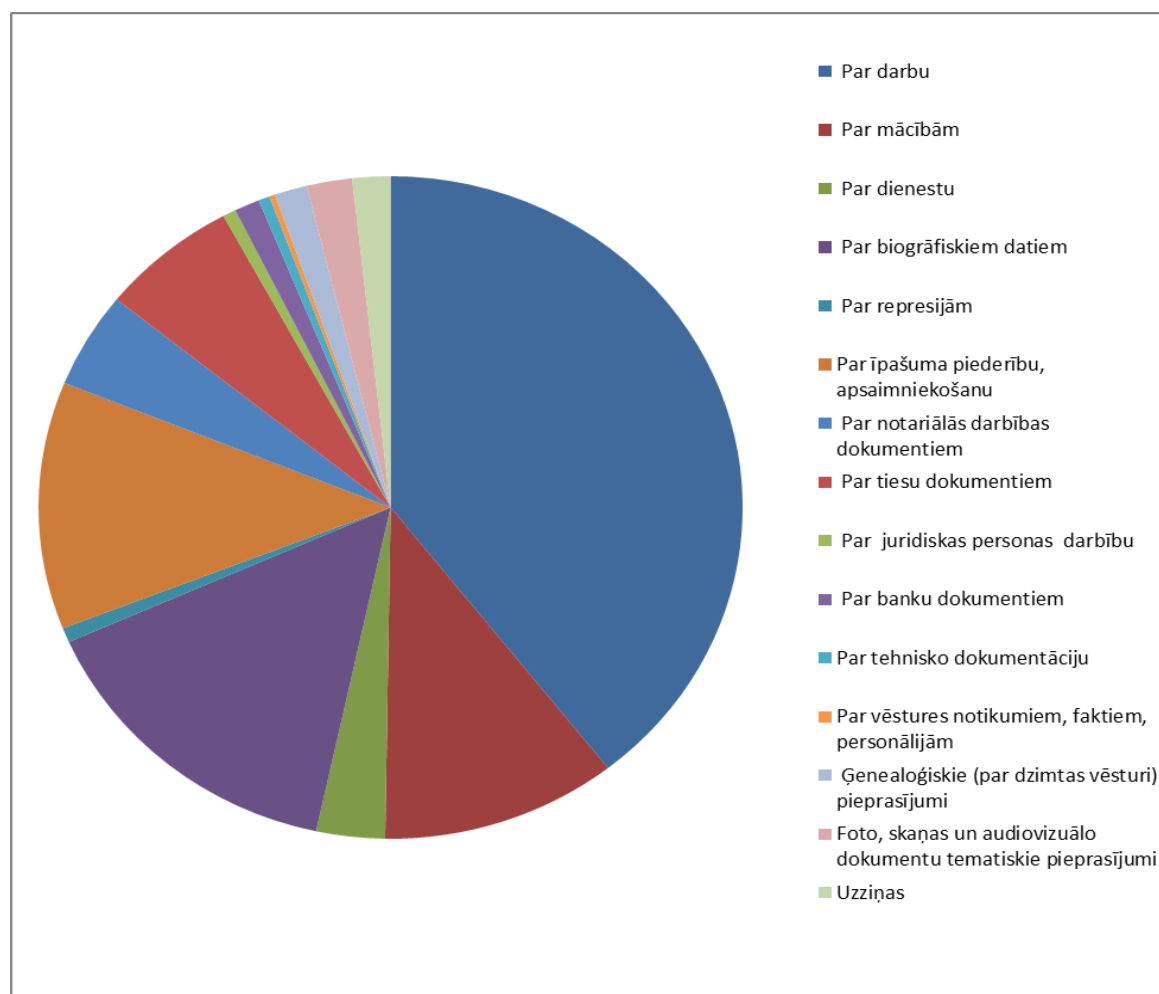
LNA bibliotēkā 2019. gadā reģistrēti 78 lasītāji, kuri kopumā bibliotēku apmeklēja 187 reizes.

2.4. Pieprasījumu izpilde

LNA struktūrvienībās 2019. gadā ir saņemti 18,3 tūkst. personu un institūciju pieprasījumu, 32 % pieprasījumu saņemts elektroniski, 3,5 % pieprasījumu nosūtīti izpildei citām institūcijām. Kopumā sagatavoti 18 tūkst. arhīva izziņu, dokumentu izrakstu un kopiju. Tika sniegti vairāk nekā 14,6 tūkst. bezmaksas uzziņu dokumentu izmantošanas un pieejamības jautājumos, to skaitā atbildot uz LNA mājaslapas vietnē un e-pastos uzdotajiem jautājumiem.

Lielākā daļa (85 %) arhīva izziņu sagatavota, lai nodrošinātu personām sociālo un tiesisko jautājumu risināšanu. Tās ir izziņas par darba stāžu, atalgojumu, dienestu, mācībām, īpašumu piederību, represijām, civilstāvokli, radniecību un citiem biogrāfiskiem datiem. PDVA, kur glabājas Rīgas un Jūrmalas pilsētas institūciju personālsastāva dokumenti, sagatavots lielākais šo izziņu skaits (17,5 %). Starp zonālajiem valsts arhīviem ievērojams ir Daugavpils ZVA devums – 7,8 % no izziņu kopskaita.

Sagatavotas 896 tematiskās izziņas plašā jautājumu spektrā, to skaitā izsniegtas 267 ģenealoģiskas izziņas un atbildes, kuras pārsvarā gatavo LVVA. Neizpildīto ģenealoģisko izziņu uzkrājums 01.01.2020. ir 226 pieprasījumi, jo to izpilde ir darbietilpīgs un laikietilpīgs process.

2. att. Saņemto pieprasījumu skaits

3 tūkst. izziņu (17,1 % kopskaita) sagatavoti pēc ārvalstu institūciju un personu pieprasījumiem. Lielākā daļa šo pieprasījumu ir no Krievijas Federācijas, Izraēlas, Amerikas Savienoto Valstu, Ukrainas un Vācijas iedzīvotājiem, kas padomju okupācijas laikā strādāja Latvijā.

Gandrīz 11,4 % izziņu bija ar negatīvu rezultātu, galvenokārt tāpēc, ka nav saglabājušies vai LNA nav nodoti padomju perioda iestāžu personāla dokumenti, vai arī personas nevar norādīt pamatdatus informācijas meklēšanai arhīvos.

2019. gadā nav apmaksāti un izņemti 12 % sagatavoto arhīva izziņu, un LNA nesaņēma 11 654,55 EUR par šo pakalpojumu. Lielu daļu no tām ir pieprasījušas maznodrošinātas personas un personas no valstīm, kurās līdzīgs arhīvu pakalpojums ir bez maksas.

2.5. Dokumentu popularizēšana un komunikācija ar sabiedrību

Latvijas Nacionālā arhīva darbs 2019. gadā dokumentu popularizēšanas un komunikācijas ar sabiedrību jomā bija saistīts ar Latvijas Valsts simtgades programmas noteiktajām prioritātēm un Latvijas Nacionālā arhīva dibināšanas simtgadi. Savas simtgades svinēja vairākas valsts pārvaldes institūcijas, kultūras un augstākās izglītības iestādes. Latvijas Nacionālais arhīvs simtgadi kopš tā dibināšanas atzīmēja 2019. gada augustā.

Tika veikts apjomīgs darbs ar dokumentu popularizēšanu saistītu jaunu projektu īstenošanā un turpināts iepazīstināt Latvijas un ārvalstu sabiedrību ar iepriekšējos gados īstenotajiem valsts simtgades projektiem. LNA dokumenti tika plaši izmantoti arī citu institūciju un organizāciju īstenotajos projektos.

Dokumentu publikācijas

Pārskata gadā turpināja iznākt žurnāls “Latvijas Arhīvi”, kas tiek izdots kopš 1993. gada. Izdevums ir veltīts sabiedrības informēšanai par dokumentārā mantojuma papildināšanu un jaunumiem arhīvu veidošanas, saglabāšanas un izmantošanas jautājumos. Tajā iekļauta jaunākā informācija par svarīgākajām norisēm LNA dzīvē, jaunākajām grāmatām, arī zinātniski sagatavotas vēstures avotu publikācijas, raksti par Latvijas arhīvu attīstībā un vēstures zinātnē nozīmīgām personībām, LNA dzīves hronika. Žurnāla zinātnisko rakstu sadaļa “Vēsture” ir iekļauta vispārātzīto recenzējamo zinātnisko izdevumu sarakstā. Zinātniskajiem rakstiem latviešu valodā pievienots kopsavilkums angļu vai vācu valodā, bet zinātniskajiem rakstiem svešvalodās – kopsavilkums latviešu valodā. Katru gadu tiek izdoti četri žurnāla numuri. Pārskata periodā iznācis žurnāla “Latvijas Arhīvi” 2018. gada 3./4. un 2019. gada 1./2. numurs.

Žurnāls ir pieejams Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, Latvijas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā, Latvijas Nacionālā arhīva bibliotēkā, Latvijas Universitātes Bibliotēkā, Latvijas Kultūras akadēmijas bibliotēkā, Rīgas Centrālajā bibliotēkā, Daugavpils Universitātes bibliotēkā u. c., kā arī kaimiņvalstu – Igaunijas, Krievijas, Lietuvas, Somijas, Vācijas – arhīvu zinātniskajās bibliotēkās.

Par tradīciju ir kļuvusi arhīvos uzkrāto dokumentu krājumu sagatavošana, kas veltīti nozīmīgu vēstures notikumu gadadienām.

LVVA sērijā “Vēstures avoti”, pieminot Latvijas Neatkarības kara (1918–1920) simtgadi, LNA ir izdevis grāmatas “Cīņa par brīvību: Latvijas Neatkarības karš (1918–1920) Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumentos” 1. daļu “1918. gada 18. novembris – 1919. gada 16. aprīlis” un 2. daļu “1919. gada 16. aprīlis–10. jūlijs”.

Pirmā daļa “1918. gada 18. novembris – 1919. gada 16. aprīlis” tika izdota 2019. gada martā. Tajā ir apkopoti un komentēti 190 dokumenti no LVVA krājuma.

2019. gada decembrī tika izdota 2. daļa “1919. gada 16. aprīlis–10. jūlijs”. Grāmatas atvēršanas pasākumi notika 2019. gada decembrī Cēsu Vēstures un mākslas muzejā un Latvijas Universitātes Bibliotēkā, grāmatas sastādītāji uzstājās ar priekšlasījumiem. Izdevumā publicēti 200 dokumenti no LVVA krājuma.

Atzīmējot LNA simtgadi, LVVA sagatavojis jaunu izdevumu sērijā “Vēstures avoti” – “*Unterwegs mit dem Künstler Julius Döring in Lettland: Reisenotizen, 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts*” / “Iepazīstot Latviju: mākslinieka Jūliusa Dēringa ceļojumu piezīmes, 19. gadsimta otrā puse”. Jauno izdevumu veido fragmenti no Jūliusa Dēringa dienasgrāmatām par laiku no 1860. līdz 1898. gadam, kuru ierakstus papildina skices un zīmējumi.

Izdots 2018. gada LVVA rīkoto starptautisko zinātnisko lasījumu referātu krājums “Svētki un svinēšana arhīvu dokumentos”. Krājumā apkopoti iepriekšējā gada zinātnisko lasījumu referāti. Publicētie raksti aptver daudzveidīgu tematisko loku, parādot dažādību pētāmajos laika posmos un pētnieku liktajos akcentos. Krājuma svinīga atvēršana notika 2019. gada septembrī 6. starptautisko zinātnisko lasījumu noslēgumā.

Savā 100. jubilejā LNA izdevis unikālu pētījumu, kas veltīts Nacionālā dokumentārā mantojuma saglabāšanai, pētniecībai un popularizēšanai Latvijas teritorijā no 19. gadsimta līdz mūsdienām un vēstures zinātnes attīstības veicināšanai, un tā ir *Dr. hist.* Aleksandra Ivanova sarakstītā grāmata “Latvijas arheogrāfija”. Tās saturu veido trīs daļas: pētījums par Latvijas arheogrāfijas attīstību, ieteikumi nacionālā dokumentārā mantojuma edīcijai un bibliogrāfija “Nacionālais dokumentārais mantojums publikācijās”. Izdevuma prezentācija notika 2019. gada septembrī.

LVKFFDA ir piedalījies fotovēsturnieka Pētera Korsaka grāmatas “Latviešu fotogrāfi – kara liecinieki” tapšanā. Grāmatā iekļauti Eduarda Krauca kinohroniku kolekcijas hroniku kadri. Atklāšanas pasākumā, kas notika 2019. gada 16. novembrī, tika demonstrētas LVKFFDA hronikas no E. Krauca kinohroniku kolekcijas.

Siguldas ZVA veica dokumentu atlasī grāmatai “Pamatu skola” par Siguldas 1. pamatskolas vēsturi. Grāmata iznākusi 2020. gadā.

Dokumentu izstādes

Viena no tradicionālajām un joprojām aktuālajām dokumentu popularizēšanas formām ir arhīvu veidotas dokumentu izstādes. Izstādes veltītas valstiski svarīgu vēstures notikumu atcerei un ir saistītas ar Latvijas valsts tapšanu, tās atjaunošanu, nozīmīgām personībām un reģionāli aktuālām tēmām.

Vairākas 2019. gadā atklātās izstādes tapušas sadarbībā ar citām vēsturiskās atmiņas institūcijām, apvienojot tajās uzkrāto kultūrvēsturisko mantojumu. Starptautiskos projektus atbalstījušas tajos iesaistīto valstu vēstniecības Latvijā, kā arī Latvijas Republikas vēstniecības ārvalstīs, kur izstādes tikušas eksponētas.

Sagatavotas šādas izstādes:

- Izstāde “Ventspils aug kopā ar Latviju” Ventspils ZVA telpās (2019. gada janvāris).
- Izstāde “Stāsts par 1949. gada deportācijām” LNA arhīva ēkas logos Rīgā, Šķūņu ielā 11 (LVA, 2019. gada marts).
- Ceļojoša izstāde skolēniem “Deficīts un blats” Cēsu ZVA.
- Izstāde “Kas laika grāmatā ierakstīts, tas nav izdzēšams jeb Rakstveži pirms datoru ēras” Ventspils ZVA zālē (2019. gada aprīlis).
- Lielformāta fotogrāfiju izstāde “Akcija “Baltijas ceļš 1989”” Rīgā, Brīvības laukumā (2019. gada augusts). Izstāde bija veltījums akcijas 30. gadadienā. Izstādi kā

Latvijas valsts simtgades projektu veidoja LNA sadarbībā ar Lietuvas Centrālo valsts arhīvu, Lietuvas Valsts mūsdienu dokumentu arhīvu un Igaunijas Nacionālo arhīvu.

- Izstāde “Šķūņu ielas noslēpumi” LNA arhīva ēkas logos Rīgā, Šķūņu ielā 11 (2019. gada augusts–septembris). Izstāde tapusi kā Rīgas svētku projekts.
- Izstāde “Latvijas arhīvu dokumentu izdevumi, 18.–21. gadsimts” Latvijas Kara muzejā Rīgā (LVVA, 2019. gada septembris).
- Izstāde “Baltijas ceļš dokumentos, atmiņās, sirdīs” Rīgā, Sv. Pētera baznīcas izstāžu zālē (2019. gada septembris–novembris).
- Izstāde “Sajūti pagātni skaņās un attēlos” LNA arhīva ēkas logos Rīgā, Šķūņu ielā 11 (LVKFFDA, 2019. gada novembris). Izstāde tapusi, atzīmējot UNESCO Pasaules audiovizuālā mantojuma dienu. Tā piedāvā ieskatu tematiski daudzveidīgajos Latvijas kinohroniku kolekciju kadros, to papildina vēsturiskie objekti, ar kuriem dažādos laikos fiksētas audiovizuālas liecības.
- Izstāde par Alūksnes zonālo valsts arhīvu un Alūksnes pilsētu Alūksnes pilsētas bibliotēkā (2019. gada novembris).
- Izstāde “Liepājas zonālajam valsts arhīvam – 55” Liepājas ZVA telpās (2019. gada novembris).
- Izstāde “Personāla dokumentu valsts arhīva ēkas un apkārtnes vēstures uzmetumos, 1897–2019” Rīgā, LNA PDVA telpās Ata ielā 1 (PDVA, 2019. gada novembris). Izstāde veltīta Personāla dokumentu valsts arhīva dibināšanas 25. gadadienai. Izstāde tapusi sadarbībā ar LVVA.
- Izstāde “Atslēgvārds – brīvība. Rīga 1989. gads” LNA arhīva ēkas logos Rīgā, Šķūņu ielā 11 (2019. gada novembris–decembris). Izstādē parādīti nozīmīgākie 1989. gada notikumi Latvijā. Izmantoti dokumenti no LNA, Igaunijas Nacionālā arhīva, Fonda “Solidaritāte” un Čehijas Nacionālā muzeja.
- Izstāde “Jelgavas ZVA – 55” Jelgavas ZVA telpās (2019. gada decembris).
- Izstādē “Arhīva stāsts Valmierā” Valmieras ZVA lasītavā (2019. gada decembris).

Digitālās izstādes

Līdzās dokumentu un reprezentatīvajām izstādēm aizvien lielāku nozīmi gūst digitālās izstādes. 2019. gadā LNA arhīvi izveidojuši izstādes:

- LVA digitālā izstāde “VEF 100 gadi”, kas pieejama <http://www.archiv.org.lv/vef100/>. Izstāde tapusi sadarbībā VEF vēstures muzeju.
- Valkas muzeja digitālā izstāde “Kolhozu laiks” sadarbībā ar Valmieras ZVA, kas pieejama <http://muzejs.valka.lv/kolhozi/about-1.php>.

Citu institūciju veidotās izstādes sadarbībā ar LNA

Dokumentu izstāde par Rēzeknes bibliotēkas un Latgales kultūrvēstures muzeja vēsturi Rēzeknes bibliotēkas telpās (2019. gada aprīlis–maijs). Izstāde tapusi sadarbībā ar Rēzeknes ZVA.

Latvijas Universitātes veidotā ceļojošā izstāde “Pēteris Šmits: no Raunas līdz Pekinai” LVVA telpās (2019. gada jūlijs–augusts). Izstādes veidošanā LVVA piedalījies kā viens no sadarbības partneriem.

Jūlija Straumes 145. dzimšanas dienas atcerei veltīta izstāde, kurā eksponēta Gruzijas mākslas studijas “*Pesvebi*” kolekcija, kas veidota pēc J. Straumes darbu un gruzīnu tautas mākslas motīviem, Rīgā, Šķūņu ielā 11, LNA arhīva zālē (2019. gada augusts).

Vēsturisko fotogrāfiju izstāde, kas veltīta Baltijas ceļa 30. gadadienai, kuru veidojusi Latvijas vēstniecības Kanādā, izmantotas fotogrāfijas arī no Latvijas Nacionālā arhīva. Fotoizstāde ir Latvijas valsts simtgades publiskās diplomātijas projekts. Izstāde izstādīta Otavā, Toronto, Hamiltonā un citur Kanādā (2019. gada septembris–novembris).

Iepriekšējos gados izveidoto izstāžu eksponēšana

LNA veidotās Latvijas valsts simtgadei veltītās dokumentāro liecību izstādes turpināja eksponēt ārvalstīs arī 2019. gadā.

2019. gadā laikā izstāde “Somu jēgeri Latvijā” tika eksponēta Kājnieku muzejā Mikelī (Somija; janvāris–marts), Lokštedes Ūdenstorņa muzejā (Vācija; jūnijs–septembris), Vāsas kara veterānu muzejā (Somija; 2019. gada decembris – 2020. gada septembris). Izstāde “Somu jēgeri Latvijā” tika atklāta 2018. gadā, tajā apskatāmas dokumentāras liecības no LNA, Somijas Nacionālā arhīva, 27. jēgeru bataljona tradīciju kopšanas biedrības, Somu jēgeru muzeja, Jēgeru fonda, Liepājas Sv. Trīsvienības katedrāles arhīva, Latvijas Nacionālās bibliotēkas un Somijas Republikas vēstniecības Latvijā.

Izstāde “Mēs gribam būt brīvi, mēs būsīm brīvi!” veltīta Latvijas valsts tapšanai, kontekstā parādot kaimiņvalstis Lietuvu un Igauniju, kā arī Poliju un Somiju. Izstāde 2019. gadā tika eksponēta Varšavā Polijas Tautas piemiņas institūta Izglītības centrā, Poznaņas Universitātē, Katovices pilsētas bibliotēkā (janvāris–aprīlis), Tallinas Nacionālajā bibliotēkā (maijs), Bosnijas un Hercegovinas Nacionālajā muzejā (oktobris). Izstādi turpinās eksponēt ārvalstīs arī 2020. gadā.

LNA dokumentāro liecību izstāde “Baltijas ceļš – akcija brīvības vārdā” sadarbībā ar Latvijas vēstniecību Igaunijā tika eksponēta Tallinas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā (2019. gada decembris – 2020. gada janvāris).

Iepriekšējos gados sagatavotās izstādes turpināja eksponēt arī Latvijā.

Izstāde “Cerību uguns kuri – mirklis pirms brīvības”, kas veltīta 1991. gada janvāra barikāžu laika atcerei, eksponēta Rīgas skolās – Rīgas 6. vidusskolā, Rīgas 41. vidusskolā, Rīgas 18. vidusskolā, Rīgas 28. vidusskolā (2019. gada janvāris).

LVVA ceļojošā izstāde “Kurzemes un Zemgales hercogs Jēkabs (1610–1681) un viņa laikmets” prezentēta Jēkabpils pilsētas bibliotēkā (2019. gada februāris–maijs).

LVVA ceļojošā izstāde “No hercoga Gotharda līdz hercogam Jēkabam” eksponēta Saldus pilsētas bibliotēkā (2019. gada janvāris) un Jelgavas pilī Latvijas Lauksaimniecības universitātes muzeja telpās (2019. gada aprīlis–septembris).

LVVA pabeidza izstādes “Kurzemes un Zemgales hercogs Jēkabs (1610–1681) un viņa laikmets” divus gadus ilgušo ceļojumu pa Latvijas muzejiem, bibliotēkām un kultūras centriem. Pēc ekspozīcijas atgriešanās arhīvā apmeklētājiem bija sniegta iespēja aplūkot plašu oriģināldokumentu klāstu par šo tēmu. Dokumentu oriģinālu izstāde bija apskatāma LVVA telpās (2019. gada maijs).

Izstāde “Reformācijai 500” eksponēta Bērsteles evaņģēliski luteriskajā baznīcā (2019. gada aprīlis–maijs), Bauskas evaņģēliski luteriskajā baznīcā (2019. gada maijs–oktobris). Izstāde tapusi 2017. gadā sadarbībā ar Latvijas evaņģēliski luterisko Baznīcu un Liepājas Sv. Trīsvienības baznīcu.

Citi pasākumi

LNA simtgades pasākumi

Atzīmējot LNA simtgadi, 2019. gada 29. un 30. augustā notika starptautiska konference “Nācijas atmiņas saglabāšana: vakar, šodien, rīt”. Tā bija veltīta to Eiropas Nacionālo arhīvu, kas veidojušies pēc Pirmā pasaules kara, vēsturei un nākotnes attīstības aktuālajiem jautājumiem. Konferencē piedalījās referenti no Baltkrievijas, Igaunijas, Krievijas, Latvijas, Lietuvas, Norvēģijas, Polijas un Somijas.

Audiovizuāla instalācija “Latvijas kultūras alfabēts”

Audiovizuāla instalācija “Latvijas kultūras alfabēts” tapusi, atzīmējot Latvijas nacionālo kultūras, izglītības un zinātnes institūciju 100. gadadienu, kas iekļautas UNESCO svinamo gadadienu sarakstā (Latvijas Nacionālo teātris, Latvijas Mākslas akadēmija, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija, Latvijas Nacionālā bibliotēka, Latvijas Nacionālais arhīvs, Latvijas Universitāte un Latvijas Nacionālā opera un balets). Audiovizuāla instalācija “Latvijas kultūras alfabēts” tika atklāta UNESCO galvenajā mītnē Parīzē 2019. gada oktobrī. Izstādi rīko UNESCO Latvijas Nacionālā komisija un Latvijas Republikas Kultūras ministrija. Izstāde bija skatāma UNESCO galvenajā mītnē Parīzē Francijā un Latvijas Universitātes Akadēmiskā centra Dabas mājā Rīgā Latvijā. Audiovizuāla instalācija “Latvijas kultūras alfabēts” tiks eksponēta arī nākamajos gados.

LVVA zinātniskie lasījumi

Par tradīciju ir kļuvuši LVVA organizētie starptautiskie zinātniskie lasījumi, 2019. gada septembrī notika sestie lasījumi, kuru norises vieta bija Latvijas Kara muzejs. Atzīmējot LNA simto gadadienu, lasījumi “Dokumentārā mantojuma bagātības Latvijas arhīvos” bija veltīti vērtīgākajiem Latvijas arhīvos glabātajiem fondiem un dokumentu kolekcijām. Tajos tika aptverts daudzveidīgs tematu loks plašās hronoloģiskās robežās no 12. līdz pat 20. gadsimtam.

Valsts zonālo arhīvu organizētie pasākumi

Valmieras ZVA piedalījās novadpētniecības seminārā “No savas zemes kopējiem” (2019. gada 24. aprīlis).

Cēsu ZVA ar kopīgu pasākumu atzīmēja arhīva 55. dibināšanas gadadienu un Klientu centra atklāšanu (2019. gada aprīlis).

Cēsu ZVA sadarbībā ar Cēsu Vēstures un mākslas muzeju Pils ielas 7 pagalmā Cēsīs organizēja pasākumu par PSRS VDK dokumentiem “Čekas maisi nu ir vaļā” (2019. gada 13. jūnijs).

Cēsu ZVA notika pasākums, kas veltīts Baltijas ceļa 30. gadadienai “Baltijas ceļš arhīva dokumentos” (2019. gada 23. augusts).

Dokumentu popularizēšana radio un televīzijas raidījumos 2019. gadā

LNA speciālisti piedalījās šādos Latvijas radioraidījumos:

- sižets ziņās “Divdesmit nekad neredzētas minūtes. Kā atradās Ulda Brauna filmas “235 000 000” oriģinālversija” (LVKFFDA; janvāris);
- sižets kultūras ziņās “Globālais latvietis. 21. gadsimts. Neatgriezeniski pazūd diasporas mantojums. Iespējas to apzināt un digitalizēt” (marts);
- eseja “VDK dokumentu pārņemšanas process” raidījumā “Īstenības izteiksme” eseju ciklā “VDK vēsture Latvijā” (janvāris);
- komentārs par VDK aģentu kartotēku raidījumā “Latgolys stunde” Latgalīši čekys maisūs (janvāris);
- intervija par arhīva vēsturi un simtgadi raidījumā “Augstāk par zemi” (marts);

- intervija par LVVA vēsturi un dokumentiem raidījumā “Doma laukums” (augusts).

LNA speciālisti piedalījās šādos televīzijas raidījumos:

- sižets LNT TOP10 par VDK dokumentiem (jūnijs);
- intervija par VDK dokumentiem LVA par Herbertu Cukuru LTV raidījumā “Kultūršoks” (februāris);
- intervija Rīga TV24 raidījumā “Legendām sekojot” (janvāris);
- intervija LNT raidījumā “900 sekundes” par izstādi “Kurzemes un Zemgales hercogs Jēkabs (1610–1681) un viņa laikmets” (maijs).

LNA dokumentārā mantojuma popularizēšana sociālajos tīklos un tradicionālajos preses izdevumos

Aizvien nozīmīgāka loma dokumentu popularizēšanā un komunikācijā ar sabiedrību ir LNA aktīvajai darbībai sociālajos tīklos *Twitter* un *Facebook*, regulāri sagatavojot arhīva dokumentu publikācijas un komentārus gan par valstiski, gan lokāli nozīmīgiem notikumiem un personībām. LNA dokumenti tikuši ievietoti video koplietošanas tiešsaistes sociālā tīkla tīmekļa vietnē *Youtube*, portālā “Delfi”, Latvijas valsts simtgades mājaslapā <https://www.lv100.lv>. LNA konts *Facebook* regulāri tiek papildināts ar dokumentu kopijām un komentāriem no arhīviem. LNA *Facebook* konta sekotāju skaits pārsniedz 4,6 tūkst.

2019. gadā no LVKFFDA fondiem atlasīti materiāli 58 publikācijām *Facebook*, 10 publikācijām *Youtube* kontā, četriem rakstiem portālā “Delfi”.

Informācija par arhīvu aktualitātēm regulāri tiek ievietota reģionu interneta portālos, informatīvajos un reklāmas izdevumos.

Līdzās tradicionālajiem preses izdevumiem arhīvi arvien aktīvāk sava darba un uzkrāto dokumentu popularizēšanai izmanto digitālās publikācijas. Piemēram, LVKFFDA tiešsaistes publikācija “Saglabāt mūžībai: kinodokumenti no baznīcas velvēm līdz digitālai platformai” (*Saving for eternity: film documents from church vaults to the digital platform*) publicēta Austrumeiropas kino pētījumu centra izdevumā par Austrumeiropas arhīviem “*Studies in Eastern European Cinema*”.

LNA arhīvu materiāli tiek publicēti arī tradicionālajos preses izdevumos, piemēram, laikrakstos “Latvijas Vēstnesis”, “Neatkarīgā Rīta Avīze”, “Latvijas Avīze”, reģionālajā presē: “Kurzemes Vārds”, “Ventas Balss”, “Jelgavas Vēstnesis”, “Rēzeknes Vēstis”, “Baldones Ziņas”, “Aizputes Novada Avīze”, “Druva”, kā arī latviešu diasporas izdevumos laikrakstā “Laiks” un Daugavas Vanagu mēnešrakstā.

Filmu demonstrēšana kinofestivālos

“*Midnight Sun Film Festival*” Starptautiskajā kinofestivālā Somijā demonstrēta filma “Zirneklis” (1992. gads, režisors Vasilijš Mass; 2019. gada 12.–16. jūnijs).

Viļņas kinofestivāla papildu programmā, kas veltītai Baltijas ceļa 30 gadadienai, demonstrētas filmas: “Šķērsiela” (Ivars Seleckis, 1988. gads) un “Krustceļš” (Juris Podnieks, 1991. gads; 2019. gada 23.–25. augusts).

Kinofestivālā “*61th Nordische Filmtage Lübeck*” demonstrēta spēlfilma “Kad lietus un vēji sitas logā” (Aloizis Brenčs, 1967. gads; 2019. gada 29. oktobris – 3. novembris).

Starptautiskajā animācijas filmu festivālā “*Animateka*” Slovēnijā demonstrētas animācijas filmas: “Hobijs” (Elmārs Riekstiņš, Zaiga Riekstiņa, Reģina Dinvieta, Osvalds Dinvietis, 1971. gads), “Izlaušanās” (Jānis Rēdlihs, 1982. gads) un “Pieci kaķi” (Roze Stiebra, 1971. gads; 2019. gada 2.–8. decembris).

Festivāla “Baltijas pērle” ietvaros Vijas Artmanes 90 gadu jubilejai veltītajā seansā notika Latvijas Nacionālā arhīva restaurētās spēlfilmas “Mērnieku laiki” (1968. gads) pirmizrāde (2019. gada 22. septembris).

Izglītojošo programmu un pasākumu sagatavošana, lektoriji, kinoskates u. c. Tematiskas nodarbības, ekskursijas studentiem un skolēniem

LNA arhīvi ilgu laiku ir aktīvi sadarbojušies ar izglītības iestādēm un pedagogiem, piedāvājot daudzveidīgu, uz izglītojamajiem orientētu aktivitāšu klāstu, piemēram, ekskursijas, kino lektorijus, izstādes, stundas arhīvā, kā arī ir iesaistījušies pedagogu tālākizglītībā.

Pārskata periodā organizēti izglītojošie pasākumi un mācību ekskursijas skolēniem, studentiem un citiem interesentiem. Darbā ar skolēniem un studentiem tika izmantotas gan speciāli atlasītas tematiskas dokumentu kopas, gan sagatavotās dokumentu izstādes. Izglītojošas nodarbības LNA arhīvos apmeklē arī kaimiņvalstu augstskolu studenti.

2019. gadā LVKFFDA pārstāvji ar prezentāciju par datubāzi “Redzi, dzirdi Latviju” piedalījās Jēkabpils galvenās bibliotēkas organizētajā bibliotēku novadpētniecības konferencē “Digitālais kultūras mantojums”, Bauskas centrālās bibliotēkas organizētajā Bauskas reģiona bibliotekāru seminārā, Latvijas Okupācijas muzeja rīkotajosursos skolotājiem “Ceļš uz Latvijas neatkarības atjaunošanu: Atmoda, LTF, ČEKA un Radio Brīvā Eiropa” Ventspils ZVA organizētajā seminārā Ventspils novada muzeju darbiniekiem un vēstures skolotājiem, Ventspils Centrālajā bibliotēkā organizētajā novada bibliotekāru seminārā, Vēstures un sociālo zinību skolotāju biedrības biedru gada konferencē.

LVKFFDA līdzdarbojās Kultūras ministrijas projektā izglītojošā materiāla – audiovizuālo klipu kopu “Vēstures plaisas” veidošanā, kā arī Latvijas Mākslas akadēmijas projektā – kinolektorijā studentiem.

LNA arhīvi piedalās augstākās izglītības programmu īstenošanā un dokumentu popularizēšanā augstskolu studentiem un koledžu audzēkņiem. Ilggadēja sadarbība izveidojusies Daugavpils ZVA ar Daugavpils Universitāti, Liepājas ZVA ar Liepājas Universitāti, LVA un LVVA sadarbojas ar Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāti un Sociālo zinātņu fakultāti, kā arī ar Baltijas Starptautisko akadēmiju.

Akadēmisko, profesionālo un vispārīzglītojošo programmu ietvaros arhīvus 2019. gadā apmeklēja studenti no Daugavpils Universitātes, Liepājas Universitātes, Rēzeknes Tehnoloģiju augstskolas, Biznesa augstskolas “Turība”, Banku augstskolas, Latvijas Lauksaimniecības universitātes, Latvijas Mākslas akadēmijas, Latvijas Universitātes, Rīgas Tehniskās universitātes, Latvijas Kultūras akadēmijas, Ventspils Augstskolas, Latvijas Mūzikas akadēmijas, Liepājas Valsts tehnikuma, Rēzeknes tehniskās skolas, Rīgas Mākslas un mediju tehnikuma, Latvijas Kultūras koledžas, Celtniecības koledžas, Juridiskās koledžas, Alberta koledžas, mācību centra “BUTS”, mācību centra “Alfa”, mācību centra “Austrumvidzeme”, Zemgales reģionālā kompetenču attīstības centra kursu, Latgales mācību centra izglītojamie, kā arī vispārīzglītojošo skolu skolēni.

Arhīvu piedāvājums skolām tiek publicēts Kultūras ministrijas mājaslapas sadaļā “Kultūras norises bērniem un jauniešiem”, kas iekļautas programmas “Latvijas skolas soma” aktivitāšu sarakstā.

LVA speciālisti sagatavojuši lekciju un nodarbības “Kas ir arhīvs: personu fondi un ārvalstu dokumenti, glabātava, virtuālās izstādes” un “Latvijas PSR VDK dokumentu mantojums Latvijā”.

LVVA piedāvā nodarbību skolēniem “Kurzemes un Zemgales hercogs Jēkabs (1610–1681) un viņa laikmets”.

Valmieras ZVA sagatavojis nodarbību skolēniem “Ieskats kolhozu dibināšanas vēsturē”.

Ventspils ZVA nodarbībā “Ģimenes ciltskoka veidošana” skolēni iepazīstas ar arhīvu un arhīvos atrodamajiem dokumentiem, kas ir noderīgi ģimenes ciltskoka veidošanai. Nodarbība “Mūsu atbilde – visstiprākie ieroči: ticība, spīts, brīvības alkas, vienotība” veltīta 1991. gada janvāra barikāžu laikam.

Skolotāji izmanto arhīvu piedāvājumu izglītības jomā, lai iepazīstinātu skolēnus ar arhīvos uzkrāto dokumentu izmantošanas iespējām zinātniski pētniecisko darbu veikšanai, dzimtas pētījumiem, novadpētniecībai.

LNA speciālisti ar izglītojošām nodarbībām un dokumentu prezentācijām piedalās skolu rīkotajās aktivitātēs, kas veltītas valstiski nozīmīgiem pasākumiem, popularizējot LNA dokumentāro mantojumu. Par tradīciju kļuvusi arhīva speciālistu līdzdalība barikāžu laika piemiņas pasākumos un Latvijas valsts dibināšanas gadadienai veltītajos pasākumos. Lai iepazīstinātu skolēnus ar LNA un tajā glabāto nacionālo dokumentāro mantojumu, dokumentu veidiem un to analīzes pamatiem, LNA speciālisti skolās 6.–12. klašu skolēniem pēc pieprasījuma vada nodarbību “Dokumentu stāsti”.

LNA izveidojusies aktīva sadarbība ar Latvijas vēstures skolotāju biedrību. LNA atbalstīja ilggadējā konkursa “Vēsture ap mums” īstenošanu. LNA atbalstīja Latvijas Vēstures valsts 25. olimpiādi. Vēstures skolotāju biedrība un Skolu muzeju biedrība regulāri tiek informētas par arhīvu piedāvātajām aktualitātēm izglītības jomā.

Citi uz sabiedrības informēšanu vērsti pasākumi

Arhīvi aktīvi sadarbojas ar bibliotēkām un muzejiem, piedaloties to rīkotajos pasākumos un veidojot kopīgus projektus. Projekts “Kā neapjukt informācijas okeānā”, kas tapis, sadarbojoties Valmieras ZVA, Valmieras bibliotēkai un Valmieras muzejam, ir ļoti pieprasīts un tā nodarbības pārskata periodā apmeklēja 14 skolēnu grupas.

LNA arhīvi regulāri piedalās ikgadējos uz sabiedrības informēšanu vērstos pasākumos. Valsts pārvaldes organizētajās atvērto durvju dienās apmeklētāji var iepazīties ar arhīvu dokumentu krātuvēm, uzzināt par to vēsturi un struktūru. Uz skolēnu auditoriju orientētajās Ēnu dienās (izglītojošs profesionālās orientācijas pasākums) skolēni var iepazīties ar darbu arhīvā.

Atsevišķi arhīvi rīko atvērto durvju dienas, atzīmējot Starptautisko arhīvistu dienu, LNA regulāri piedalās Eiropas Kultūras mantojuma dienās un Pasaulē audiovizuālā mantojuma dienai veltītajos pasākumos.

Arhīvs kā dalībnieks 2019. gadā pirmo reizi piedalījās sarunu festivālā “Lampa”. LVVA pārstāvis informēja par arhīva piedāvājumu skolām sadaļā “Vēstures skolotāju bibliotēka”.

2.6. Dokumentu saglabāšana

Latvijas Nacionālais arhīvs ir izvietots 22 ēkās visā Latvijas teritorijā. Vecākā no LNA rīcībā esošajām ēkām – LNA administrācija būvēta 1640. gadā, jaunākā – pieņemta ekspluatācijā 1985. gadā. Tikai viena LNA ēka (Latvijas Valsts arhīvs Bezdelīgu ielā 1) ir celta kā arhīva būve, pārējās ēkas ir pielāgotas arhīva vajadzībām.

Ēkas ir novecojušas, un to tehniskais stāvoklis dažreiz rada bažas par ēku drošību. Pašlaik būvinspekcija ir apsekojusi lielāko daļu LNA pārziņā esošo ēku un rakstiski informējusi LNA un “Valsts nekustamos īpašumus” par konstatētiem trūkumiem. Vairākas LNA izmantotās ēkas tiek nomātas no privātīpašnieka vai atrodas uz privātas zemes, līdz ar to ir būtiski papildu izdevumi par zemes nomu, uz kurām atrodas ēkas.

Lielākajā daļā LNA ēku ir energoefektivitātes problēmas.

Ēku infrastruktūra – apkures, ventilācijas, elektroapgādes un ūdensapgādes sistēmas – ir novecojusi, un tādēļ regulāri tiek veikti nelieli remontdarbi, lai sistēmas varētu normāli funkcionēt. Ir mainījušās ugunsdrošības noteikumu prasības, un līdz ar to jauno normu ieviešana prasa papildu izdevumus. Ikgadējās ugunsdrošības pārbaudes liecina par dažādām problēmām arhīvu ēku ugunsdrošībā, jo ir novecojušas ugunsgrēka atklāšanas sistēmas, nedarbojas automātiskās ugunsdzēsšanas sistēmas u. c.

Arhīva rīcībā esošo ēku uzturēšana un to infrastruktūras sakārtošana atbilstoši prasībām ir nozīmīgs LNA darbības virziens, kurā tiek ieguldīta liela daļa finanšu līdzekļu. Diemžēl LNA rīcībā esošie finanšu līdzekļi ir nepietiekami, lai varētu uzlabot ēku tehnisko stāvokli. Katru gadu tiek izvērtēta esošā situācija, noteiktas prioritātes un izstrādāts remontdarbu plāns. Vairākums ēku neatbilst dokumentu saglabāšanas prasībām.

Visās glabātavās regulāri tiek veikts mikroklimata monitorings. Arhīvu glabātavās veiktie mikroklimata mērījumi parāda krasas mitruma svārstības, kas negatīvi ietekmē dokumentu saglabāšanas kvalitāti. Iemesls meklējams ēku sliktajā tehniskajā stāvoklī. Lai iespēju robežās stabilizētu mikroklimatu, ir veikti visi nepieciešamie pasākumi vides kvalitātes un mikrobioloģiskā fona nodrošināšanai. Šie pasākumi daļēji spēj stabilizēt mikroklimatu glabātavās, taču, lai nodrošinātu stabili mikroklimatu, nepieciešami ieguldījumi arhīvu infrastruktūrā.

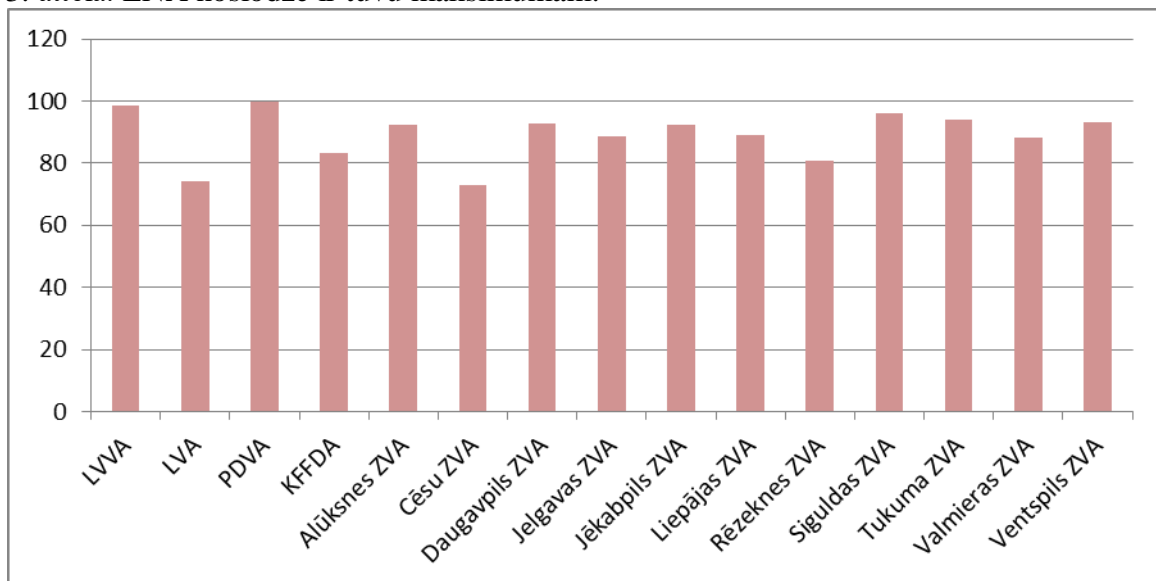
Problēmu risināšanai kopā ar Kultūras ministriju izstrādāta koncepcija LNA infrastruktūras attīstībai.

Lai novērstu kritiskākos apdraudējumus dokumentu saglabāšanai, izvērtējot prioritātes, 2019. gadā turpināta ugunsdzēsamo aparātu nomaiņa, kā arī veikta ventilācijas šahtas tīrīšana ēkā Bezdēlīgu ielā 1a, veikti darbi ugunsdrošības signalizāciju uzlabošanā, dokumentācijas sakārtošanā un paplašināšanā Pils ielā 6 Cēsīs, Rīgas ielā 4 Madonā, Pulkveža Brieža ielā 24 Jelgavā, Šampētera ielā 16 un Skandu ielā 14 Rīgā, mainītas arī evakuācijas durvis u. c. darbi.

2020. gada 1. janvārī LNA glabājās vairāk nekā 22,5 milj. glabājamo vienību.

LNA glabātavu kopējā platība palielinājusies par 734,47 m², iekārtojot sešas jaunas glabātavas LVA, PDVA, Alūksnes un Ventspils ZVA. Tādējādi, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, par 5,3 % samazinājis LNA glabātavu kopējais noslogojums, kas ir 88,7 %.

Joprojām visvairāk noslogotie arhīvi ir Rīgā un Kurzemes reģionā, kas redzams 3. attēlā. LNA noslodze ir tuvu maksimumam.

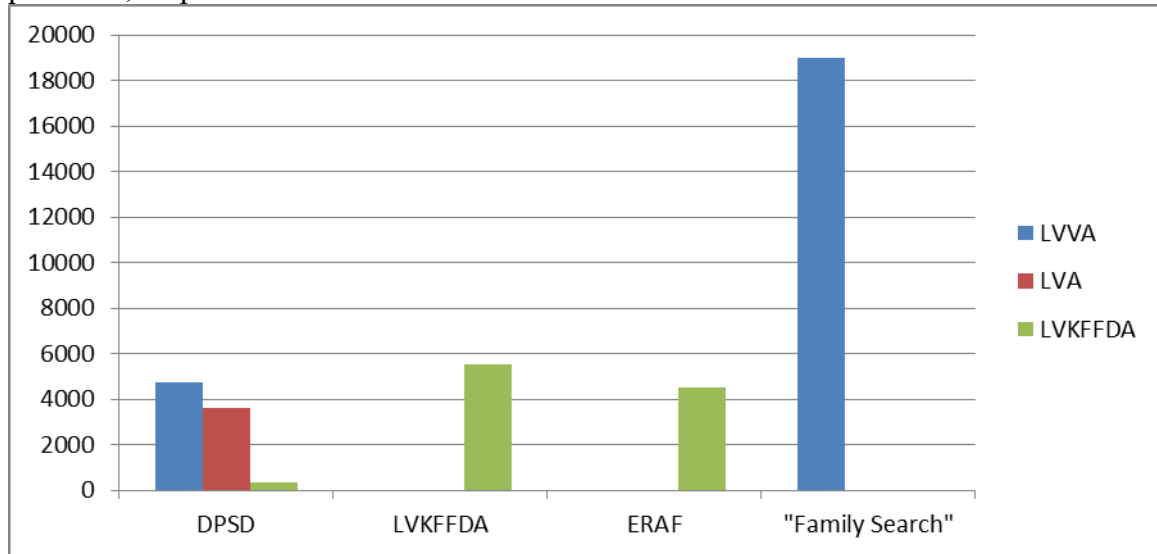

3. att. LNA glabātavu noslogojums

Nozīmīgs LNA darbības virziens ir nodrošinājuma un izmantošanas fonda veidošana un dokumentu digitalizācija dokumentu pieejamības paplašināšanai.

Digitalizēšanu veica DPSD un LVKFFDA, kā arī tika izmantoti ārpuskalpojumi dažādu projektu – Eiropas Reģionālās attīstības fonda, “*Family Search*” u. c. – ietvaros.

Dokumentu digitalizācija veikta LVA, LVVA un LVKFFDA dokumentiem. LVVA tika digitalizēti lielformāta dokumenti (kartes un plāni), turpināta Pirmā pasaules kara bēgļu lietu digitalizācija. LVA tika digitalizēti Latvijas Komunistiskās partijas arhīva dokumenti un PSRS pārbaudes filtrācijas punktos un nometnēs ieslodzīto Latvijas iedzīvotāju personas lietu kartotēka. LVKFFDA digitalizēja mākslas filmu negatīvus, pozitīvus, diapozitīvus un albumus.

4. att. Digitalizēto glabājamo vienību skaits

Sagatavojot dokumentus mikrofilmēšanai un digitalizācijai, tiek veikta to profilaktiskā apstrāde un konservācija. DPSD nodrošinājuma un izmantošanas fondu veidoja LVA un LVVA dokumentiem. Nodrošinājuma fonds sagatavots plānotajā apjomā.

Restaurācija veikta LVVA, LVA un LVKFFDA dokumentiem, to skaitā pergamentiem, pasēm, pasu grāmatām, lakas zīmogiem un lielformāta dokumentiem.

2.7. Dalība zinātniskajās konferencēs

Arhīvu pētnieki ar ziņojumiem regulāri piedalās zinātniskajās konferencēs un semināros gan Latvijā, gan ārpus tās, iepazīstinot ar pētījumiem, kas veikti, izmantojot LNA arhīvu dokumentus.

LNA pētnieki pārskata periodā piedalījās:

Starptautiskajā konferencē, kas veltīta 50. gadadienas atcerei kopš Čehijas studenta Jana Palaha (*Jan Palach*) pašsadedzināšanās Vāclava laukumā Prāgā, protestējot pret samierināšanos ar Varšavas pakta karaspēka iebrukumu Čehoslovākijā “Jans Palahs un citas dzīvās degošās lāpas PSRS blokā” 2019. gada 17. janvārī Prāgā (Čehija) ar priekšlasījumu “Latvijas PSR VDK lieta Nr. 45165. Iljas Ripsa pretestības komunistiskajam totalitārajam režīmam piemērs”.

Starptautiskajā seminārā “*Drink and Power. Alcohol and the Making of Illiberal Regimes in the Long 20th Century*” 2019. gada 14.–17. martā Berlīnē (Vācija) ar referātu “Mērenība pilsētplānošanā Rīgā kā atspaidis Krievijas alkohola politikai. Mīlgrāvja priekšpilsētas gadījuma izpēte (1900–1914)”.

Starptautiskajā konferencē “Interaktīvie arhīvi – digitālie izaicinājumi un sadarbības tīkli” ietvaros 2019. gada 26.–30. martā Pulā (Horvātija) ar referātu “Nacionālā dokumentārā mantojuma popularizēšana un dokumentu eksponēšana Latvijas Nacionālajā arhīvā: digitalizācijas izaicinājumi” un ar referātu “Veci izaicinājumi digitālajā laikmetā – paleogrāfijas prasmju apmācība arhīvu lietotājiem”.

Starptautiskajā zinātniski praktiskajā seminārā “Dokumentu restaurācija: konservatīvisms un inovācijas” 2019. gada 9.–11. aprīlī Maskavā (Krievija) ar ziņojumu “Pasu kolekcija Latvijas Nacionālajā arhīvā” un meistarklasē “Bibliotēku un arhīvu fondu materiālu iesiešana”.

Konferencē “Baltijas valstu diasporas kultūras izpausme 1944.–2018. gadā: dokumentārais mantojums” 2019. gada 13.–15. maijā Paņevēžā (Lietuva) ar referātu “Pasaules latviešu dokumenti un Latvija: Latvijas mākslinieka Jāņa Cīruļa (1908–1995) piemērs”.

Somijas Nacionālajā arhīvā Eiropas arhīvu saglabāšanas vadītāju 11. sanāksmē 2019. gada 27.–29. maijā Helsinkos (Somija) ar ziņojumu “Latvijas Nacionālā arhīva aktualitātes dokumentu saglabāšanas jautājumos”.

Starptautiskās Muzeju padomes ICOM–CC 11. ādas un ar to saistīto materiālu darba grupas sanāksmē 2019. gada 4.–7. jūnijā Parīzē (Francija) ar stendu referātu “Mitrumā bojāta pergamenta restaurācija” par pergamenta LVVA_F5561_US4_GV890 restaurāciju.

Starptautiskajā konferencē “Dzimumu līdztiesības integrēšana humānās palīdzības vēsturē: Eiropa (20.–21. gadsimts)” 2019. gada 11.–13. jūnijā Anžē (Francija) ar referātu “Ievads ar dzimumu saistītos jautājumos humānās palīdzības vēsturē Baltijā: Latvijas piemērs (1905–1940)”.

Starptautiskajā seminārā “Pagātnes atspulgi” 2019. gada 16.–22. jūnijā Erevānā (Armēnija) ar ziņojumu “Papīra skābums: situācijas raksturojums Latvijas Nacionālajā arhīvā. Izpēte un metodes”.

Baltijas valstu arhīvistu sanāksmē “Dokumentu izvērtēšana un pieņemšana valsts glabāšanā” 2019. gada 4.–6. septembrī Pērnavā (Igaunija) ar ziņojumu.

Tautas atmiņas institūtā Eiropas valstu, kas glabā bijušo specdienestu arhīvu dokumentus, oficiālo pārstāvju tīkla gadskārtējā starptautiskā konferencē 2019. gada 25.–26. septembrī Bratislavā (Slovākija) ar ziņojumu “Latvijas PSR VDK dokumentu izmantošana: Latvijas pieredze”, paneldiskusijās un izstādē “Sevišķi slepeni” par Čehoslovākijas Valsts drošības dienesta darbību.

Starptautiskajā konferencē “Antikomunistiskā bruņotā pretošanās Austrumu un Centrālajā Eiropā pēc Otrā pasaules kara” 2019. gada 3.–4. oktobrī Viļņā (Lietuva) ar referātu “Latvijas nacionālo partizānu 1944.–1953. gada aktivitāšu atspoguļojums Latvijas Valsts arhīva dokumentos”.

Starptautiskajā konferencē “Komunisma terora Nekropole” 2019. gada 5.–8. novembrī Tallinā (Igaunija) ar referātu (prezentāciju) “Latvijas Nacionālā arhīva dokumenti par Latvijas pilsoņiem un iedzīvotājiem, kas miruši Gulaga nometnēs” un paneldiskusijās.

Starptautiskajā konferencē “Valsts arhīvu atvērtības veicināšana” 2019. gada 5.–6. decembrī Tbilisi (Gruzija) ar ziņojumu “VDK dokumentu pieejamība un publicēšana Latvijā pēdējo gadu laikā: pieredze un problēmas”.

2.8. Projekti

ERAF projekts “Kultūras mantojuma satura digitalizācija (2. kārtā)”

2019. gadā sāka projekta “Kultūras mantojuma satura digitalizācija (2. kārtā)”, kas tiks īstenota trīs gadu laikā. Latvijas Nacionālā bibliotēka kopā ar projekta sadarbības partneriem – LNA, Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldi un Kultūras informācijas sistēmu centru – īsteno Eiropas Reģionālās attīstības fonda un valsts līdzfinansētu projektu Latvijas digitālā kultūras mantojuma jomā.

Projekts turpina jau “Kultūras mantojuma satura digitalizācija (1. kārtā)” projektā uzsāktu, un tā virsuzdevums ir nodrošināt Latvijas kultūras mantojuma plašu pieejamību sabiedrībai digitālajā vidē. Vienlaikus ar digitalizācijas norisi projektā plašāk tiks attīstīta vienota digitālā satura pārvaldības un saglabāšanas sistēma, izveidota vienota satura izplatīšanas sistēma, izstrādāta autortiesību pārvaldības un satura licencēšanas sistēmas 2. kārtā un kultūras pieminekļu informācijas pārvaldības sistēmas “Mantojums” 2. kārtā, kā arī tiks publicētas vairākas atvērto datu kopas.

LNA interneta vietne www.redzidzirdilatviju.lv 2019. gadā papildināta ar 12 092 dokumentu ierakstiem. Sagatavots jauns reklāmas rullītis par vietni www.redzidzirdilatviju.lv. Jebkuram lietotājam ir iespēja meklēt sev interesējošo informāciju vietnē, atlasīt interesējošos dokumentus un veidot sarakstus, kā arī veidot īpašas dokumentu izlases, kas atbilst katra lietotāja vēlmēm un mērķiem. Ikviens interesents var pasūtīt arhīva dokumentu kopijas, izmantojot Latvijas Nacionālā arhīva e-pakalpojumus.

2019. gadā pilnībā pabeigta kinožurnālu, hroniku un dokumentālo materiālu digitalizācija, kas ir arhīva populārākā un visvairāk izmantotā kolekcija. Kopumā projekta laikā jau digitalizētas 28 550 minūtes jeb 2905 filmas un hronikas.

2019. gadā vietnes “Redzi, dzirdi Latviju” reģistrēti 25 tūkst. apmeklējumu.

LPSR Valsts drošības komitejas dokumentu digitalizēšana

2019. gadā turpināta LNA glabāto LPSR Valsts drošības komitejas dokumentu un LPSR Komunistiskās partijas dokumentu digitalizācija un publicēšana speciāli izveidotā vietnē ar arhīva sagatavotiem komentāriem. Nodrošināta dokumentu pieņemšana no Totalitārisma seku dokumentēšanas centra un to pieejamība lasītavā. 2019. gadā darba grupa kopumā atlasījusi digitalizēšanai 1128 lietas (tostarp 1123 no LVA, piecas no PDVA). Lietu atlase un digitalizēšana turpinās arī 2020. gadā.

Projekta ietvaros digitalizēti 508 dažādu LKP fondu partiju pirmorganizāciju lietu apraksti (no LVA), kā arī viens LPSR Sociālās nodrošināšanas ministrijas fonda personālo pensionāru lietu apraksts (no PDVA).

2019. gadā tīmekļa vietnē kgb.arhivi.lv ir publicēti šādi dokumenti un komentāri par tiem:

- informācija par LPSR 37 Valsts drošības iestāžu vadītājiem un to vietniekiem, kopumā 85 lietas vai to fragmenti ar ziņām par attiecīgo personu;
- informācija par LPSR 13 pēckara laika iznīcinātāju bataljonu komandieriem, kopumā 34 lietas vai to fragmenti ar ziņām par attiecīgo personu;
- viena lieta par LPSR VDK 1. daļas darbinieku apmācību;
- 53 LPSR VDK aģentūras reģistrācijas žurnāli;
- viens izslēgtās aģentūras reģistrācijas žurnāls;
- tiesu vai prokuratūras 394 nolēmumu rezolutīvās daļas par sadarbības faktu ar VDK;
- divas lietas ar PSRS IeTK / LPSR VDK operatīvās darbības dokumentiem.

Pilnībā sagatavots publicēšanai un iesniegts IT speciālistiem ievietošanai vietnē kgb.arhivi.lv viens dokumentu apkopojums par Latvijas un ārzemju kultūras sakaru biedrību.

Daļēji sagatavoti publicēšanai dokumentu apkopojumi par vēl trīs likumā noteiktām tēmām – LKP CK, komjaunatni, Latvijas Miera aizstāvēšanas komiteju. Turpinās dokumentu atlase un biogrāfiju sastādīšana par LPSR Valsts drošības iestāžu struktūrvienību priekšniekiem, kā arī pēckara laika iznīcinātāju bataljonu komandieriem. Darbs pie šo dokumentu tālākas apkopošanas un gatavošanas publicēšanai turpinās 2020. gadā. 2019. gadā vairākkārt papildināts arī publicētajos VDK dokumentos biežāk sastopamo saīsinājumu saraksts.

2019. gadā 74 978 lietotāji 141 tūkst. reižu apmeklēja vietni, apskatot 1 506 807 lapas.

Diasporas arhīvu apzināšana un saglabāšanas veicināšana

2019. gada veikta diasporas arhīvu apzināšana Zviedrijas Nacionālajā arhīvā un Lielbritānijas latviešu dokumentācijas centrā “Straumēni” Katorpā Lielbritānijā. “Straumēnos” veikta arī dokumentu digitalizācija. Organizēta dokumentu apzināšana Latviešu centrā Minsterē Vācijā. Tika iegādātas dokumentu kopijas no Austrālijas Nacionālā arhīva par 234 latviešiem, kas ieradās Austrālijā ar pirmo kuģi 1947. gadā, un no Baltkrievijas Nacionālā vēstures arhīva glabātajām Vitebskas guberņas 18. gs. metriku grāmatām. No Zviedrijas tika atvesti profesora Franča Aleksandra Baloža dokumenti – aptuveni 290 vēstuļu par laika posmu no 1942. līdz 1945. gadam. Izveidota digitālā platforma (vietne) diasporas arhīvu apzināšanai un uzskaitēi, kā arī diasporas atbalstam arhīvu sakārtošanā un uzturēšanā. Pabeigta sadaļa par Latvijas atmiņas institūcijās esošajiem arhīviem par latviešiem pasaulē.

3. Starptautiskā sadarbība

Latvijas Nacionālais arhīvs ir pārstāvēts Starptautiskās arhīvu padomes (ICA) lēmēj institūcijā – Ģenerālajā asamblejā un ICA Eiropas reģionālajā nodaļā. Sadarbības ietvaros LNA 2019. gada 21.–25. oktobrī piedalījās ICA konferencē “Projektēsim arhīvu” Adelaidā (Austrālija).

LNA darbojas Starptautiskās standartizācijas organizācijas 46. Tehniskās komitejas “Informācija un dokumentācija” komitejā SC08 “Kvalitāte – statistika un darbības novērtējums”.

LNA ir starptautiskā labās prakses apmaiņas tīkla – Dokumentu dzīvescikla pārvaldības fonda (DLM *forum*) biedrs un kopā ar Eiropas Savienības, citu Eiropas valstu, ASV un Kanādas arhīvu, akadēmiskā sektora un Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas industrijas profesionāļiem izmanto šī tīkla pasākumus nozares kapacitātes celšanai un pārrobežu sadarbības paplašināšanai. 2019. gada 21.–23. maijā Bernē (Šveice) LNA piedalījās DLM foruma ikgadējā kopsapulcē un DLM foruma seminārā par SIARD formāta izmantošanu datubāžu arhivēšanā un Ģeodatu darba grupas sanāksmē 2019. gada 13.–15. novembrī Helsinkos (Somija).

LNA Eiropas Savienībā ir pārstāvēts:

- Eiropas arhīvu grupā (EAG), kas dibināta atbilstoši Padomes ieteikumam par prioritāriem pasākumiem sadarbības stiprināšanai Eiropas arhīvu jomā (2005/835/EK);
- Eiropas Nacionālo arhīvistu padomē (EBNA) – koleģiālā Eiropas Savienības dalībvalstu nacionālo arhīvu vadītāju institūcijā.

EAG un EBNA sadarbības formāts ir tradicionāli ik pusgadu prezidējošajā Eiropas Savienības Padomes dalībvalstī rīkotas sanāksmes, kas 2019. gada 5.–6. jūnijā notika Bukarestē. Rumānijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē ietvaros LNA piedalījās EAG 26. sanāksmē un EBNA 39. konferencē par arhīvu un arhīvu nozares jaunākajām attīstības tendencēm Eiropā. 2019. gada 18.–21. septembrī Helsinkos (Somija) LNA piedalījās EAG 27. sanāksmē un EBNA 40. konferencē.

LNA sadarbības formāts Baltijas arhīvu organizācijās:

LNA ir biedrs Baltijas Audiovizuālo arhīvu Padomē (BAAC) – neatkarīgā bezpeļņas organizācijā, kas dibināta ar mērķi veicināt sadarbību starp arhīviem un citām atmiņas institūcijām, kurās ir audiovizuālo materiālu krājumi par Baltijas valstīm, Skandināvijas valstīm un Baltijas valstu diasporu,

LNA arhīvu eksperti individuālu biedru statusā ir pārstāvēti Baltijas kultūras mantojuma tīklā (BaltHerNet) – bezpeļņas asociācijā, kas koordinē arhīvu un citu atmiņas institūciju sadarbību baltiešu diasporas arhīvu apzināšanā un pārvaldībā.

4. Sadarbība ar nevalstisko sektoru

Jau tradicionāli LNA veidojas cieša sadarbība ar Latvijas Arhīvistu biedrību, kas ir vienīgā profesionālā nevalstiskā arhīvistu organizācija Latvijā.

LNA iesaistīja biedrības pārstāvjus normatīvo aktu projektu izstrādē, organizēja tikšanās ar valsts un pašvaldību institūciju pārstāvjiem par dokumentu un arhīvu pārvaldības problēmām.

Sadarbībā ar biedrību realizēti arī vairāki Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstīti projekti – izdots žurnāls “Latvijas Arhīvi” un organizēti Latvijas Valsts vēstures arhīva zinātniskie lasījumi.

Tāpat sadarbībā ar biedrību tika strādāts pie jauna, administratīvo slogu samazinoša Ministru kabineta dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumu projekta. LNA sniedza arī metodisku un praktisku palīdzību 40 nevalstiskām organizācijām dokumentu un arhīvu pārvaldības jautājumos.

LVA jau tradicionāli sadarbojas ar latviešu trimdas organizācijām, lai nodrošinātu to dokumentu nonākšanu LNA un pēc iespējas pilnīgāku un daudzveidīgāku vēstures liecību saglabāšanu nākamajām paaudzēm.

5. Personāls

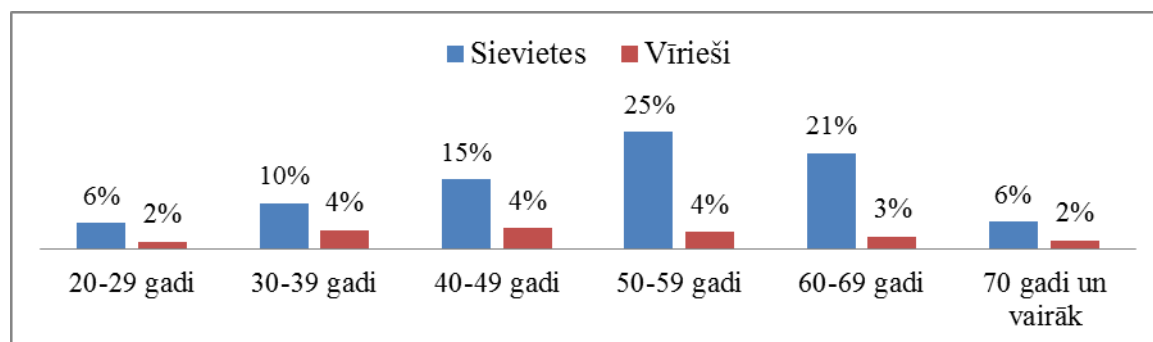
LNA 2019. gadā vidēji bija 419 amata vietas, faktiski vidējais nodarbināto skaits bija 414 – 103 ierēdņi (25 %) un 311 darbinieki (75 %).

Vidējā mēnešalga: 2019. gadā 847 EUR, 2018. gadā 806 EUR, vidējais pieaugums 2019. gadā – 5 %.

2019. gadā augstākā izglītība bija 79 % (328) LNA nodarbināto. Ierēdņiem augstākā izglītība bija 100 %, bet darbiniekiem – 67 %. 2019. gadā septiņi LNA nodarbinātie absolvēja augstāko izglītības iestādi, viens no tiem ieguva maģistra grādu, seši ieguva bakalaura grādu humanitārajās un arhīvu zinātnēs.

LNA 2019. gadā pieņemts 31 nodarbinātais, atbrīvoti 46 nodarbinātie. Nodarbināto mainīgais koeficients ir 18 %. LNA 2019. gadā uz vakantajām amata vietām izsludināti 27 konkursi, pieteikušies 170 pretendenti.

2019. gadā vidējais nodarbināto vecums – 52 gadi. Lielākais nodarbināto skaits bija vecuma grupā no 50 līdz 69 gadiem – 46 %.

5. att. Sadalījums pa vecuma un dzimuma grupām

Lai pilnveidotu zināšanas, kas nepieciešamas amata pienākumu izpildei, kā arī atbalstītu LNA nodarbināto profesionālo izaugsmi, 2019. gadā apmācībās piedalījās 38 % (156) nodarbināto 63 dažāda veida semināros, no tiem:

2. tabula

Semināri, kursi, apmācības	
Interesu konflikts valsts amatpersonu darbībā un valsts amatpersonu profesionālā ētika	62 %
Elektronisko dokumentu arhivēšana. Iestāžu portāls	38 %
Tiesiskums un valsts pārvalde. Tiesību normas, to piemērošana un interpretēšana	19 %
Administratīvais process un tā ietekme uz mazo un vidējo uzņēmumu darbību	18 %
Administratīvās atbildības likums. Novitātes administratīvās atbildības piemērošanā	16 %
Elektronisko iepirkumu process valsts un pašvaldību iestādēs	14 %
Efektīvs vadītājs	12 %
Arhīvistu profesionālais pilnveides kurss	8 %
Maksājumu karšu pārbaudes un pieņemšanas noteikumi atbilstoši starptautisko maksājumu karšu organizāciju prasībām	7 %
Nākotnes vadītāja izaicinājumi	6 %
Stratēģiskā komunikācija. Stratēģiskā plānošana	5 %
Uzņēmējdarbības un valsts pārvaldes simulācijas spēle "Prezidents"	4 %

2019. gada 19. novembrī sadarbībā ar Eiropas Savienības finansēto elektroniskās arhivēšanas projektu "E-Ark" un Slovēnijas uzņēmumu "Geoarch" organizēti vienas dienas kvalifikācijas celšanas kursi LNA, iestāžu un Lietuvas valsts arhīvu speciālistiem par ģeotelpisko datu digitālo saglabāšanu. Kursus apmeklēja 20 speciālisti.

6. Finanšu resursi

Valsts budžeta finansējums un tā izlietojums, EUR

3. tabula

Nr. p. k.	Finansiālie rādītāji	Iepriekšējā gadā (2018. g. faktiskā izpilde)	2019. gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	697 1401	7 699 151	7 958 998
1.1.	Dotācijas	6 392 028	7 134 816	7 125 827
1.2.	Maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	577 873	561 635	559 719
1.3.	Ārvalstu finanšu palīdzība	0	0	0
1.4.	Ziedojumi un dāvinājumi	0	0	0
1.5.	Valsts budžeta transferti	1500	2700	2700
1.6.	Kapitālo ieguldījumu atlīdzināšana	0	0	270 752
2.	Izdevumi (kopā)	6 975 930	7 727 678	7 639 134
2.1.	Uzturēšanas izdevumi (kopā)	6 886 570	7 662 014	7 499 067
2.1.1.	Kārtējie izdevumi	6 886 570	7 662 014	7 499 067
2.1.2.	Procentu izdevumi	0	0	0
2.1.3.	Subsīdijas, dotācijas un sociālie pabalsti	0	0	0
2.1.4.	Kārtējie maksājumi Eiropas Kopienas budžetā un starptautiskā sadarbība	0	0	0
2.1.5.	Uzturēšanas izdevumu transferti	0	0	133
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem	89 360	65 664	139 934

LNA piešķirtais finansējums tika izmantots noteikto prioritāšu un darbības rezultātu sasniegšanai, kā arī neatliekamo arhīva ikdienas darbu veikšanai.

2019. gadam LNA piešķirta dotācija no vispārējiem ieņēmumiem 7 125 827 EUR, to skaitā papildu līdzekļi – mērķfinansējums LNA infrastruktūras uzlabošanai 76 124 EUR, LPSR Valsts drošības komitejas dokumentu digitalizēšanai 211 696 EUR, diasporas arhīvu apzināšanai un saglabāšanas veicināšanai 58 926 EUR, Latvijas valsts simtgades pasākumu īstenošanai 19 602 EUR.

7. Latvijas Nacionālā arhīva darbības prioritātes 2020. gadam

1. Nodrošināt NDM pieejamību digitālajā vidē.
2. Samazināt administratīvo slogu darbā ar iestādēm.
3. Pilnveidot un attīstīt arhīva pakalpojumu procedūras.
4. Uzlabot LNA ārējo komunikāciju, sabiedrisko tēlu, saikni ar sabiedrību un informācijas apriti.

Direktore

M. Sprūdža

Dokuments ir elektroniski parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

Vera Guzanova 27085067
e-pasts: vera.guzanova@arhivi.gov.lv
8 812